

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI TINERETULUI DIN R.MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ
CATEDRA DE SOCIOLOGIE

REFERAT

«Evoluția situației demografice în lume și
Republica Moldova »

CHIȘINĂU 2009

CUPRINS

Introducere.....	3
Capitolul I . Demografia - știință socială	5
§.1.1 Abordări teoretice ale demografiei	5
§.1.2 Evoluția situației demografice a lumii	9
Capitolul III . Mișcarea naturală și mecanică a populației	13
§.2.1 Structura și numărul populației. Sexul și vârsta	13
§.2.2 Mișcarea naturală a populației.	16
§.2.3 Starea civilă a populației . Nupțialitatea și Divorțialitatea.	25
Capitolul III . Prognoza evoluției demografice din perspective a diverselor cercetări.	28
§.3.1 Prognoza evoluției demografice in lume.....	28
§.3.2 Particularitățile evoluției populației în Republica Moldova	34
Concluzii și Recomandări	37
Bibliografie.....	39

Introducere

Actualitatea temei : Demografia - știință socială având drept obiect studiul populațiilor umane sub raportul numărului, al distribuției spațiale, al structurilor, al mișcării naturale și migratorii, precum și al relațiilor reciproce dintre populație și factorii socio-economici. Ca orice știință socială, demografia dispune de un număr de surse de informații primare asupra populațiilor umane. Aceste surse variază cantitativ și calitativ de la o populație umană la alta, de la o țară la alta, în funcție de mai mulți factori, cum ar fi: vechimea sistemului statistic național, grupul general de dezvoltare economică și socială, funcționarea administrației. Cunoașterea structurilor demografice și socio-economice este indispensabilă cunoașterii schimbărilor pe care le cunoaște o populație în timp, și ne ajută să înțelegem mai bine fenomenele demografice ca intensitate și alte particularități. Demografii au fost interesați de ceea ce se întâmplă cu natalitatea, mortalitatea, migrația, numărul și structura populației. De exemplu, demografii au arătat un interes profund pentru factorii care influențează planificarea familială în țările în curs de dezvoltare. Studii asupra tendințelor din țările dezvoltate include dezbateri dacă natalitatea va rămâne la aceste nivele sau dacă schimbările în structura familială este cauzată de numărul în creștere al divorțurilor. Mortalitatea și consecințele ei sunt la fel de importante și în țările dezvoltate și în cele în curs de dezvoltare.

Gradul de cercetare a temei : Există numeroase concepții abordate în literatura de specialitate referitoare la evoluția demografică a lumii, de asemenea actual se realizează diverse studii asupra structurii populației , cât și asupra diverselor fenomene sociale care nemijlocit au o influență directă asupra indivizilor umani. În acest sens, s-au impus specialiști ca : T.Rotariu (« DEMOGRAFIE SI SOCOLOGIA POPULATIEI » , Polirom ,2003), V.Cicodeica (« DEMOGRAFIE » , Petroșani 2006), V.Moșneaga, L.Corbu-Drumea (« POPULAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL MIGRAȚIILOR INTERNAȚIONALE » , V.I , Iași 2006), etc. De asemenea putem evidenția activitatea diverselor instituții specializate ca spre exemplu Biroul Național de Statistică din R.Moldova care se ocupa cu studierea diverselor fenomene demografice și elaborarea diverselor statistici sociale.

Scopul și obiectivele lucrării : Lucrarea de față are drept scop identificarea actualității situației demografice atât în lume, cât și accentuarea acesteia pe teritoriul R.Moldova. În acest context, pentru realizarea mai eficientă a acestui scop, au fost propuse următoarele obiective :

- De a analiza abordările conceptului de demografie ;
- De a evidenția evoluția demografică a lumii ;
- De a enumera și analiza elementele componente ale mișcării naturale și mecanice a populației ;
- De a aborda o prognoză demografică a evoluției populației atât în context global cât și în contextul R.Moldova.

Structura lucrării și volumul ei : Lucrarea este formată din trei capitole. Primul capitol intitulat “Demografia- știință socială”, conține două paragrafe, capitolul doi “Mișcarea naturală și mecanică a populației ” conține trei paragrafe, iar capitolul trei “ Prognoza evoluției demografice din perspective a diverselor cercetări ” e compus din două paragrafe. Volumul lucrării este constituit din 39 pagini .

Capitolul I . Demografia - știință socială

§.1.1 Abordări teoretice ale demografiei .

Cuvântul „demografie” vine din limba greacă și este format din cuvântul „demos” care înseamnă popor și „graphe” care înseamnă descriere. Demografia, deci, este știința care are ca obiect populațiile umane pe care le studiază sub aspectul numărului și al repartizării geografice, structurii după diferite caracteristici demografice și socio-economice, evoluției lor, precum și al factorilor ce determină schimbările numărului și structurii pentru a pune în lumină regularitățile după care se produc fenomenele demografice. În acest scop demografia folosește cu precădere metode cantitative-statistice, matematice, modele. Sub raport istoric demografia a apărut odată cu statistica, desprinzându-se treptat de sub „tutela” ei, pentru a deveni o știință autonomă. Datorită aspectului dual-biologic și social- al fenomenelor sale demografia a cunoscut un proces de „biologizare” și, actual, mai recent, de „socializare”. În consecință, se pot distinge două abordări ale demografiei: în sens îngust, corespunzând specificității obiectului ei, demografia studiază cu metode statistice-matematice populațiile umane, concentrându-și atenția asupra fertilității, mortalității, nupțialității și migrației, iar în sens larg, corespunzând caracterului interdisciplinar al obiectului ei, studiază în plus mobilitatea socială, structura social-economică a populației și factorii social-economici care influențează fenomenele demografice precum și raportul reciproc dintre populație și economie. Termenul de demografie a fost folosit pentru prima dată în lucrarea „Elemente de statistică umană sau demografie comparată” (Paris, 1855) de către demograful și statisticianul francez Achille Guillard, în concepția căruia demografia descrie masele cu ajutorul numerelor și după sfera pe care ele o ocupă. Termenul de demografie a fost propus de către demograful francez Emile Levasseur în 1878, la cel de-al doilea congres

internațional de igienă și demografie, pentru a înlocui denumirile de „statistică”, „fizică socială”, „teoria populației”.

Potrivit aprecierii demografului francez Daniel Villey, „statistica și demografia sunt nedespărțite, ele s-au născut în aceeași zi: ziua primului recensământ”. După recensăminte a apărut cea de-a doua sursă informațională, statistica stării civile, care a jucat un rol important în apariția demografiei. Sub formă de registre parohiale, această evidență, introdusă în secolul al XVI-lea, consemna nașterile, decesele și căsătoriile. În Anglia aceste înregistrări au cunoscut o mare dezvoltare, în special datorită epidemiilor de ciumă. Din 1629 au fost incluse câteva elemente noi, cu precizarea bolii și cauza decesului. Prelucrând materialul din asemenea liste, John Graunt a elaborat celebra sa lucrare, „Observațiile naturale (biologice) și politice (sociale) pe certificatele de mortalitate mai ales cu referire la guvernare, religie, tradiții etc.”. Această lucrare marchează constituirea demografiei ca știință datorită analizei științifice de mare ingeniozitate pe care o întreprinde autorul și care-i permite să stabilească regularități și legități în producerea unor fenomene demografice cum este mortalitatea, să folosească metode de estimare a populației, să facă predicții pe baza unui material statistic relativ redus, să intuiască caracterul dual al fenomenelor demografice, biologic și social. Acolo unde informația era insuficientă sau lipsea cu totul, Graunt a făcut apel la eșantioane care i-au servit drept bază pentru diferite estimări. El a elaborat primele „tabele de viață” („tabele de mortalitate”) și a făcut unele din cele mai timpurii evaluări ale mărimii și tendințelor populației Londrei.

Secolul al XVIII-lea se caracterizează prin dezvoltarea demografiei și statisticii, printr-o tendință de autonomizare a ambelor discipline, prin dezvoltarea teoriei probabilităților de care beneficiază și statistica și demografia. Este perioada dezvoltării tabelor de mortalitate, a diferitelor teorii despre populație, a formulării „legilor de mortalitate”, a abordării problemelor raportului dintre populație și economie. În secolul al XVIII-lea apar și teorii despre populație care culminează cu cea a lui Thomas Malthus. În lucrarea sa principală, „Eseu asupra principiilor populației”, încearcă să stabilească o „lege a populației”. Malthus a formulat cel dintâi corelația demo-economică sub forma faimosului raport dintre creșterea în progresie geometrică a populației și creșterea în progresie aritmetică a mijloacelor de subzistență, elaborând totodată, în cadrul doctrinei sale, un ansamblu de măsuri de politică demografică desemnate astăzi generic cu numele de „malthusiene” sau „antipopulaționiste”. Meritul lui Malthus constă în faptul că a pus față în față variabila demografică cu cea economică, problemă care a rămas un bun câștigat deopotrivă pentru economia politică cât și pentru demografie, constituind în prezent o preocupare de cea mai mare actualitate sub forma raportului dintre „creșterea economică” și „creșterea populației”. În secolul al XIX-lea se conturează diferite școli naționale de demografie; apar noi

discipline înrudite cum ar fi sociologia și biologia, se dezvoltă genetica. Amintim pentru această perioadă pe germanul Gustav Zeuner, pentru tabelele de mortalitate și pentru reprezentările grafice ale variabilelor demografice, Richard Backh, pentru contribuția adusă la perfecționarea tabelor de mortalitate, dar mai ales pentru faptul că este primul care, în 1884, a formulat indicele net al reproducției, indice dezvoltat peste câteva decenii de demograful Robert Kuczynski („indicele Backh-Kuczynski”). El a elaborat studii privind fertilitatea populației feminine, divorțialitatea. Economistul, demograful și statisticianul Wilhelm Lexis a introdus celebra „rețea demografică” care-i poartă numele, instrument de descriere și analiză demografică, a perfecționat metodele de întocmire a tabelor de mortalitate. În Anglia, în secolul al XIX-lea sunt de semnalat câteva contribuții în demografie și, mai ales, constituirea școlii de statistică matematică care a jucat un rol deosebit în progresul aplicațiilor practice ale probabilităților și statisticii matematice. Tradiția demografiei în Franța este continuată în secolul al XIX-lea de nume prestigioase, ca cele a lui Laplace, a cărui lucrare „Teoria analitică a probabilităților” cuprinde și studii demografice, sau a lui Play, sociolog având însă și studii demografice. În Italia trebuie reținute numele lui Luigi Bodio, statistician și demograf, mai ales pentru lucrarea sa „ Mișcarea populației în Italia și în alte state ale Europei”-1876, și Rodolfo Benini și L. Perozzo, autori ai unor stereograme demografice, un fel de reprezentări grafice, asemănătoare cu graficul lui Lexis. Un progres remarcabil a înregistrat demografia în S.U.A. Se poate afirma că, în prezent, cele mai reprezentative școli demografice pe plan internațional sunt cea franceză și cea americană. Caracteristic este faptul că în demografia americană s-au conturat două tendințe: una de orientare biologă iar cealaltă, sociologică și economică, predominantă datorită marilor progrese pe care le-au făcut sociologia și, mai ales, cercetările sociologice concrete. Progresele sunt notabile în toate ramurile demografiei și în toate etapele cercetării, începând cu sistemul informațional, continuând cu analiza demografică și terminând cu teoriile despre populație. Au fost perfecționate metodele de culegere a datelor despre populație: recensămintele au cunoscut un proces energic de modernizare; anchetele demografice s-au îmbogățit cu noi variante elaborate de tehnica și teoria sondajului; s-au extins preocupările de introducere a registrelor permanente ale populației sub formă de „bănci de date”, pe bază electronică. Interpretarea sistemică și cibernetică a populației devine tot mai mult un principiu fundamental în abordarea problemelor demografice.

Caracterul multidisciplinar al obiectului demografiei, care condiționează necesitatea abordării interdisciplinare a acesteia, explică dificultățile în definirea exactă a demografiei ca știință. Schema cea mai generală a descrierii și analizei populației și a fenomenelor demografice poate fi prezentată astfel: populația (ca „stoc inițial”) distribuită pe sexe și vârste; fenomenele

demografice (nașteri, decese, căsătorii, divorțuri, migrații) ca „fluxuri” în cadrul unei perioade care modifică „stocul inițial”; factorii social-economici care influențează fenomenele demografice și, prin intermediul acestora, populația și structura sa. Intre fenomenele demografice luate ca atare (nașteri, decese, structuri) se formează relații care sunt relații între variabile demografice. Pe de altă parte, între fenomenele demografice și cele social-economice se constituie de asemenea interrelații, care sunt considerate ca interrelații dintre variabilele demografice și cele social - economice, inclusiv psihologice, culturale. Specificitatea obiectului demografiei o constituie numai variabilele demografice și raporturile dintre ele. Analiza fenomenelor demografice în raport cu cele social-economice și încercarea de a găsi explicații cauzale transferă problema în zona altor științe ca biologia, sociologia, economia politică. De aceea se justifică distincția dintre demografie, în sens restrâns și demografia în sens mai larg, evidențiată și terminologic prin expresii diferite. Prima este denumită uneori demografie formală sau demografie pură în timp ce a doua poartă denumirea de studiul populației sau demografie socială. Demografia formală este foarte dezvoltată cuprinzând metodele statistice și matematice de măsurare și de analiză a componentelor schimbărilor populației, în special a nașterilor și a deceselor, a structurii populației (după vârstă, sex, stare civilă). Demografia socială include studiul variabilelor demografice în contextul lor social, ca și în contextul lor biologic, ceea ce înseamnă, în ultimă analiză, că demografia descrie și analizează: mărimea și distribuția populației, structura ei biologică (sex și vârstă), caracteristicile socio-economice ale populației (distribuția geografică, starea civilă, religia, limba, educația, ocupația, venitul).

După David Glass, în S.U.A. și Olanda demografia este considerată ca o ramură a sociologiei, în timp ce în Italia, Argentina și Brazilia este mult mai accentuată legătura demografiei cu științele biologice, iar în Franța și în Anglia sunt relevate legăturile cu cele mai variate discipline: economia politică, statistica, antropologia, sociologia, biologia umană. Este vădită încercarea de subordonare a demografiei de către sociologie, tendință accentuată în S.U.A.. Această tendință s-a conturat ca urmare a progreselor sociologiei concrete, a cercetărilor sociologice și a folosirii instrumentelor cantitative. În prezent, însă, chiar și în școala sociologică americană, sunt simptome tot mai frecvente de autonomizare a demografiei. Ceea ce este foarte important sunt relațiile de colaborare, împrumuturile reciproce. Contextul social, cuprinzând variabilele sociale, economice, culturale, demografice, oferă cele mai largi posibilități de interpretare și analiză a diferitelor fenomene sociale. Cum fenomenele demografice sunt în primul rând sociale, demografia recurge deseori la sprijinul sociologiei pentru analiza propriilor probleme. De altfel, o serie întregă de probleme le sunt comune: migrația, urbanizarea, mobilitatea populației (spațială, profesională), stratificarea socială; altele, cum sunt nivelul și evoluția fertilității

populației, care reclamă studiul aprofundat al familiei, al relațiilor sociale, nu pot fi înțelese fără analiza determinărilor sociale. Demografia împrumută de la sociologie o serie de teorii menite să ajute la explicarea cauzală a fenomenelor demografiei; de asemenea ia de la sociologie materiale faptice sociologice apelînd și la tehnicile acesteia. Pe de altă parte, sociologia, la rîndul ei, nu se poate dispensa de cunoașterea populației, a fenomenelor demografice, a evoluției acestora. În general se afirmă că demografia are un obiect concret pe care îl descrie și îl analizează multilateral cu ajutorul unor tehnici cantitative rafinate dar că, în schimb, s-ar resimți de pe urma lipsei unei teorii generale, în timp ce sociologia excelează prin elaborarea de teorii. De aceea colaborarea dintre aceste două științe este indispensabilă.

§.1.2 Evoluția situației demografice a lumii .

Antichitate și evul mediu

Numărul populației nu este doar o simplă cifră ci expresia unor numeroase și complexe condiții de existență ale unei colectivități umane; de aceea se afirmă că „demografia exprimă o civilizație”. În preistoria omenirii condițiile grele de existență, modul dificil de obținere a mijloacelor de subsistență, nomadismul inerent împrejurărilor de viață ale economiei primitive constituiau importante obstacole în creșterea populației. La această situație contribuie și alte fapte: simpla recoltare de către femei a produselor naturale nu oferă o cantitate suficientă de alimente corespunzătoare copiilor mici și, de aceea, perioada de alăptare se prelungeste, iar ca o consecință, sporește intervalul între două gravidități și se micșorează deci numărul nașterilor; condițiile grele ale vieții nomade, care impunea deplasări zilnice de 10-25 km, nu permiteau transportul mai multor copii mici iar munca grea a femeii, precum și anumite condiții de promiscuitate, influențau defavorabil nașterile. Unele date pentru populațiile Africii negre indică o speranță de viață de 20-37 de ani (de remarcat că scheletele feminine sunt totdeauna mai tinere). Unele cercetări de antropologie presupun că pe teritoriile Australiei și Americii de Nord, în mileniile VIII și VII î.e.n., în regiunile unde hrana era legată de vînătoare și culesul de fructe și rădăcini, existau între 8-16 locuitori la 100 km² pe cînd în regiunile unde alimentația se baza pe hrana activă și pe vegetale densitatea pe aceeași suprafață putea ajunge pînă la 90 de locuitori. Nu întîmplător în mileniile IV și III î.e.n. iau naștere centre mari de populație în bazinul inferior al Nilului, în bazinul Mesopotamiei, apoi în bazinul Indusului și mai tîrziu pe plaiurile aluvionale ale fluviului Galben. Ele sunt legate de importante amenajări ale solului și de lucrări colective de irigație. Datele asupra populației diferitelor regiuni ale lumii pe la începutul erei noastre sunt

evaluate de Josefus Flavius pentru Egipt la 8,9 milioane, de Usher pentru China la 71 milioane, de Beloch pentru Imperiul Roman la 54 milioane, ceea ce împreună cu populațiile altor teritorii ar constitui un total de 200-300 milioane locuitori. Începând cu secolul al doilea populația tuturor teritoriilor Europei prezintă mari oscilații numerice din cauza ciumei, foametei, războaielor frecvente și îndelungate. La sfârșitul perioadei sclavagiste populația Europei este foarte redusă și, în general, incapabilă din această cauză de a se opune forței popoarelor migratoare. Dacă la început au loc mari distrugerii de bunuri și vieți umane precum și un adevărat exod al celor cوتروپیți din calea cوتروپitorilor, cu timpul începe să se dezvolte un proces complex de legături între invadatori și invadați, avantajos demografic pentru primii. De abia spre sfârșitul primului mileniu (secolele VIII-X) începe o oarecare îmbunătățire economică, îndeosebi pe baza extinderii unor culturi agricole (centrul Europei, bazinele Dunării) care duce la o anumită înviorare demografică. Unele evaluări arată o creștere a populației Angliei de la 800.000 suflete în secolul al VII-lea la 1.000.000 suflete în secolul al X-lea. Imperiul Roman de Răsărit, compus din Peninsula Balcanică, Asia Mică, Siria, Israel și Egipt, deși supus unor invazii, s-a putut menține și a avut o dezvoltare demografică. Se crede că în secolul al VI-lea, sub Justinian, imperiul ar fi avut 30 de milioane de suflete. În tot cursul primului mileniu populația Chinei a crescut neîncetat în ciuda numeroaselor calamități, trecând de la aproximativ 60 de milioane de locuitori în secolul al II-lea la circa 120 milioane de locuitori pe la anul 1.000, grație expansiunii culturii orezului. O învățătură chineză din această epocă spune: „Dacă un om are mai mulți fii și o fiică, nu crește decât trei și nu păstrează nici o fiică”. Este de presupus că infanticidul și abandonul copiilor erau practici larg răspândite, probabil tocmai pentru a îngrădi creșterea prea mare a populației. Începând cu secolul al XII-lea, odată cu dezvoltarea comerțului și meseriilor, cu apariția orașelor care se aglomerează în acest timp, Europa marchează o oarecare creștere demografică. Dar aglomerarea a fost favorabilă răspândirii ciumei în secolele următoare. Epidemiile, însoțite de alte calamități, provoacă distrugerii imense. Între 1350 și 1377 populația Angliei scade de la 3,7 milioane la 2 milioane, orașele italiene pierd 30-60% din locuitori, în Alsacia 30 de localități rămân deșerte.

Perioada modernă și contemporană

Secolele XV și XVI, marcate în Europa printr-un avânt economic și cultural, s-au reflectat pozitiv și în mișcarea demografică. Între 1379 și 1579 Anglia trece de la 2 milioane la 4,4 milioane de locuitori. Germania crește demografic de la 12 milioane în 1500 la 20 milioane de locuitori în 1600. La sfârșitul secolului al XVI-lea orașele Moscova și Amsterdam au câte 100.000

de locuitori, iar Parisul atinge 200.000. De altfel, secolul al XVI-lea, tocmai pentru că a fost o perioadă de creștere demografică, înregistrează fenomenul emigrației peste ocean. Cu secolul al XVII-lea putem vorbi de unele date mai veridice despre populație care vor servi primelor lucrări demografice ale lui Graunt, Petty, King, Halley. La sfârșitul acestui secol se răspîndesc date care informează că Europa ar avea 100 milioane de locuitori (din care Anglia 5,5 milioane, Franța 14 milioane), Asia 340 milioane, Africa 95 milioane, America 65 milioane. În perioada cînd Colber aplica în Franța măsurile cunoscute de stimulare a natalității oferind un premiu de 1.000 de lire pentru familiile cu 12 copii (1666), oamenii se însurau în jurul vârstei de 25 de ani și numărul nașterilor era în general proporțional cu numărul anilor de căsătorie. Deși mortalitatea nou născuților era ridicată, o familie avea în medie 6-10 copii. Începînd cu secolele XVII și mai ales XVIII se instalează un regim demografic în care sporul de populație, favorizat de scăderea mortalității, se dezvoltă într-un ritm impresionant. Unele date demografice interesante încep să apară în Franța la sfârșitul secolului al XVII-lea cînd constituția include articole privitoare la aprobarea divorțului. Indicele de divorțuri atinge curînd cifre ridicate în orașele mari - 6 divorțuri la 100 de căsătorii - fiind de 10% la Marsilia, 13,5% la Rouen și 24 % la Paris. În secolul al XIX-lea și pînă la primul război mondial populația Europei a sporit de la 190 milioane la 400 milioane de locuitori. Dar tot în această perioadă o masă imensă de oameni (40 milioane) a plecat spre America. În condițiile menținerii unui spor ridicat de populație pe alte continente, partea Europei din populația lumii se reduce de la 30% la 25%, proces care va continua pînă în zilele noastre deoarece odată cu mortalitatea scade și natalitatea. Aceasta a fost și condiția care a născut ideea populației staționare la Quetelet. În această epocă începe să apară mai clar legătura între creșterea populației și dezvoltarea social-economică, legătură care se reflectă în modul discutării și rezolvării problemelor politice ale vremii. Ritmul creșterii populației începe însă să se reducă de pe la mijlocul secolului al XIX-lea deoarece natalitatea intră într-un declin care se prelungește mult timp. În situațiile demografice ale țărilor mai dezvoltate economic, pornite pe calea industrializării, apar fenomene noi: mărirea proporției de populație urbană în dauna celei rurale, primele simptome ale îmbătrînirii în Europa. În ansamblul tendințelor de reducere a natalității, care a caracterizat țările dezvoltate între cele două războaie mondiale, un loc special îl ocupă situațiile Germaniei și, într-o anumită măsură, a Italiei, unde s-a manifestat o politică de stimulare a nașterilor legată de obiectivele fascismului și nazismului. În Germania s-au aplicat și acțiuni eugenice, genocide și a existat sistemul „soției de o zi”. Un fenomen particular de reducere masivă a natalității îl prezintă Japonia unde, în perioada 1950-1960, natalitatea se reduce cu aproape 40%. Reduceri asemănătoare ale nașterilor le prezintă și alte țări dar într-un interval mai mare.

Situația demografică în țările în curs de dezvoltare

Cu totul alta este situația țărilor insuficient dezvoltate economic de pe teritoriile Africii, Asiei și Americii Latine ale căror populații reprezintă 2/3 din totalul locuitorilor Pământului. Drept rezultat al unei natalități ridicate și a scăderii mortalității, datorită progresului medical rapid realizat cu ajutorul țărilor dezvoltate economic, sporul natural în aceste țări a crescut considerabil. Cercetătorii în demografie sunt de acord că perspectivele populației sunt legate îndeosebi de tendințele natalității, mai ales a celei din țările insuficient dezvoltate sau în curs de dezvoltare, deoarece indicii mortalității, în marea majoritate a țărilor, se apropie tot mai mult, corespunzător dezvoltării asistenței medicale și aplicării unor măsuri generale social-sanitare. (În general, variabilitatea modului de asociere a mortalității și fertilității cu condițiile și schimbările social-economice împiedică trasarea unor tendințe sigure în proiectarea populației). Populația țărilor în curs de dezvoltare este mai mică cu 412 milioane de oameni decât ar fi putut să fie dacă nu ar fi existat programele de planificare familială. În anul 2100 populația țărilor în curs de dezvoltare este de așteptat să fie de 10 miliarde de oameni, cu 1/3 mai mică decât ar fi putut să fie dacă nu s-ar aplica programele de planificare familială. Conform estimărilor O.N.U., rata totală a fertilității (RTF) în țările în curs de dezvoltare a scăzut de la 6,1 nașteri pe o femeie în 1960-1965 la 4,2 în 1980-1985. Oricum, anumite regiuni au realizat pe departe rate mai scăzute ale fertilității decât altele. În Asia de Est, de exemplu, RTF pentru anii 1980-1985 a fost de 2,4 nașteri pe o femeie, mai scăzută față de 6,1 în 1960-1965. În contrast, RTF africană a scăzut cu 0,3 nașteri pe o femeie de la 6,6 în 1960-1965 la 6,3 în 1980-1985. Folosirea contraceptivelor în țările în curs de dezvoltare a crescut cam în același mod cu declinul RTF. Cu toate că predominanța contraceptivelor peste tot de-a lungul națiunilor în curs de dezvoltare a crescut de la 9% la 45% între 1960-1965 și 1983, predominanța în Asia de Est a crescut de la 13% la 74% între cele două perioade. Utilizarea contraceptivelor aproape s-a triplat în Africa în timpul acelei perioade (de la 5% la 14%). Proiectul standard al populației al Băncii Mondiale pentru anul 2050 este de 8,8 miliarde, dar dacă declinul fertilității mondiale ar fi început cu 9, 8 ani mai târziu în absența programelor de planificare familială, totalul populației în 2050 ar fi putut să fie de 11,9 miliarde locuitori. Similar în proiect se prognozează pentru anul 2100 o populație de 10 miliarde, populația estimată în absența planificării familiale la 14,6 miliarde. O serie de cercetători au arătat că un număr substanțial de femei în țările în curs de dezvoltare care nu mai vor copii sau care doresc perioade de timp între nașteri nu folosesc contraceptivele. Deoarece nașterile rezultate din această neutilizare pot fi clasificate ca nedorite sau neplanificate, impactul fertilității nedorite asupra mărimii populației pare important. Cercetările au estimat că

21% din nașteri în țările în curs de dezvoltare sunt nedorite. Diferența dintre proiecțiile standard ale populației, după Banca Mondială, și proiecțiile populației în absența nașterilor nedorite indică că fără nașterile nedorite populația lumii în țările în curs de dezvoltare în 2050 ar fi cu 1,5 miliarde mai mică decât este proiectată și cu 2,2 miliarde mai mică în 2100. Cercetările au concluzionat că programele de planificare familială au avut un efect semnificativ asupra creșterii populației în țările în curs de dezvoltare, în special în cele din America de Sud și Asia și pot continua să fie la fel în viitor. Cu toate că eliminarea tuturor nașterilor nedorite ar fi imposibilă, se crede că programe îmbunătățite și tehnologii contraceptive pot produce declinuri importante ale fertilității în viitor, și aceasta poate să aibă efecte foarte substanțiale asupra mărimii populației în țările în curs de dezvoltare pe termen lung.

Capitolul III . Mișcarea naturală și mecanică a populației .

§.2.1 Structura și numărul populației. Sexul și vârsta .

Categoriile sau noțiunile de bază ale demografiei reprezintă abstracțiuni indispensabile studiului populației. Deosebim trei grupe de categorii în demografie:

- 1.categoriile structurii populației;
- 2.categoriile mobilității populației;
- 3.categoriile mișcării naturale a populației.

O populație exprimată printr-un număr trezește o reacție care se manifestă printr-o apreciere a mărimii și se vorbește astfel despre o populație „mare”, „mijlocie”, sau „mică”. Raportarea populației la teritoriul ocupat de ea a fost concretizată prin apariția și utilizarea noțiunii de densitate. S-a constatat că nu numai suprafața ci și modul în care se lucrează pământul, și în general producția industrială, influențează numărul și densitatea acesteia. Astfel, în condițiile unei agriculturi înapoiate (Africa, India) densitatea populației oscilează între 20-30 de locuitori/km². Dacă însă teritoriul beneficiază de condiții favorabile (sol fertil, regim bogat de precipitații), chiar cu mijloace primitive, agricultura poate hrăni sute de locuitori pe km² lucrat complet. În atingerea unui anumit număr de locuitori sau unei anumite densități a populației pe un teritoriu, condițiile social-economice au o influență deosebită. Nu se poate afirma însă că unei anumite dezvoltări economice sau orânduiri sociale ori mod de producție i-ar putea corespunde o

populație de o anumită mărime sau densitate specifică. Țări cu situații social-economice asemănătoare au densități diferite : Austria-85, Italia-166, Anglia-218, Belgia-302, Olanda-351, în timp ce țări cu condiții social-economice diferite au densități asemănătoare : Finlanda-13 și Iran-13. Încercarea de a raporta numărul locuitorilor la resursele materiale pentru obținerea densității economice s-a împiedicat în cele din urmă de complexitatea relațiilor legate de producție, productivitate și investiții. Ritmul creșterii populației este un indicator important al tendințelor unei colectivități umane. Pe lângă calculul indicatorului de creștere anuală a populației la 1.000 de locuitori unii economiști și sociologi, preluând un procedeu utilizat încă de autori premalthusieni, se referă la intervalul de timp (10 și 15 ani iar la Malthus, 25 de ani) în care se dublează populația. În acest sens evoluția populației totale a Pământului arată o primă dublare între anii 1650 și 1825, adică în 175 de ani, a doua dublare între anii 1800 și 1910, adică în circa 100 de ani, a treia dublare între anii 1900 și 1965, adică în 65 de ani. Participarea diferitelor continente la aceste dublări a fost variată, intervalele de timp cele mai mici fiind caracteristice pentru America, în special cea de Nord, unde principalul fenomen responsabil de această situație a fost imigrația. Tentativa lui Malthus de a porni de la datele sporirii populației Americii de Nord în perioada imigrației intense pentru a arăta dublarea numărului de locuitori la fiecare 25 de ani, s-a dovedit falsă pentru condițiile de timp și de loc în care autorul a încercat să găsească argumentele pentru ideea progresiei geometrice de creștere a populației.

Prin număr al populației se înțelege totalitatea persoanelor în viață la un moment dat, care locuiesc pe un anumit teritoriu, delimitat după diverse criterii (de obicei, administrative). Fără alte precizări, numărul populației se referă la categoria de populație stabilă. În mod obișnuit numărul populației se stabilește prin recensământ și se referă la efectivul existent în momentul critic al acestuia. Pentru țările în care sistemul informațional demografic este bine organizat, se determină în mod curent numărul populației la începutul fiecărui an (1 ianuarie) și la mijlocul anului (efectivul la 1 iulie). Din punctul de vedere al modalității de obținere a informațiilor și de calcul al numărului populației, distingem noțiunile de număr înregistrat și număr calculat. Numărul înregistrat al populației indică totalitatea persoanelor cu ocazia recensământului. Numărul calculat, așa cum sugerează denumirea, se obține prin calcule și poate fi număr estimat al populației, implicând informațiile recensământului și cele ale evidenței curente a mișcării naturale și migratorii sau metode speciale de interpolare și număr proiectat (prognozat), oglindind evoluția probabilă a efectivului populației în viitor. Recensământul stabilește numărul populației în viață. Deoarece rareori momentul recensământului este fixat în ziua de 1 ianuarie, și cum necesitățile analizei demografice solicită cunoașterea numărului populației la începutul și mijlocul anului, se apelează la metode de estimare a acestuia folosind datele recensământului și

cele oferite de evidența curentă a mișcării naturale și migratorii. În prezent, populația Terrei a depășit 6 miliarde de locuitori (octombrie 1999), cifră obținută prin însumarea populației țărilor lumii și a teritoriilor dependente. Numărul populației stabile a Republicii Moldova (cu excepția raioanelor de Est și mun. Bender) înregistrat la recensământul din 5 - 12 octombrie 2004, a fost de 3383332 locuitori, inclusiv 1305655 locuitori în mediul urban și 2077677 locuitori în mediul rural. În numărul total al populației recensate sînt incluse și persoanele temporar absente, plecate peste hotarele țării, în număr de 273 mii, dintre care 130 mii (47,7%) cu durata absenței de peste un an.

De regulă se nasc mai mulți copii de sex masculin decît de sex feminin. Ulterior, la grupa de vîrstă între 5-9 ani, proporțiile de băieți și fete se egaleză din cauza mortalității mai ridicate la primii. Continuînd să existe o mortalitate masculină superioară celei feminine, îndeosebi între 40-50 de ani, numărul femeilor crește proporțional cu vîrsta. În aceste condiții, proporția pe sexe a unei populații, fără a prezenta deosebiri mari pe ansamblu, are 48-49% persoane de sexul masculin și 51-52% persoane de sexul feminin. Rațiunea cunoașterii distribuției pe sexe constă în prevederea posibilităților de formare a familiilor din grupele de vîrstă apte de căsătorie. Sexul și vîrsta reprezintă două elemente fundamentale ale structurii populației. Structura pe sexe și vîrste a unei populații este rezultatul evoluției nașterilor și deceselor (dacă excludem, pentru simplificare, fenomenul migrației) pe cîteva generații. Numărul persoanelor de un anumit sex și o anumită vîrstă este numărul celor de același sex care s-au născut în același an (minus cei decedați între timp). Din punct de vedere demografic, semnificațiile fundamentale ale vîrstei privesc capacitatea de procreație și capacitatea de muncă. Astfel, de exemplu, perioada fertilă a unei femei este cuprinsă între 15 și 49 de ani, iar perioada capacității ei de muncă între 16 și 55 de ani ; perioada fertilă și capabilă de muncă a unui bărbat se întinde între 15 și 60 de ani. În prezent asistăm la un fenomen de apropiere a proporțiilor pe grupe de vîrstă între diferitele țări, în condițiile micșorării numerice relative a celor de vîrstă tînăra cu creșterea numerică relativă a celor peste 50 de ani și peste 60 de ani. Nu există sector de activitate care să nu fie interesat în cunoașterea efectivului și structurii populației după vîrstă și sex.

În R.Moldova, populația de sex feminin continuă să fie predominantă (51,9% din total populație în 2004 și 52,3% în 1989). Numărul femeilor înregistrate la ultimul recensământ a fost de 1755643 persoane, depășind cu 128 mii numărul bărbaților. Astfel, la 1000 de persoane de sex feminin reveneau 927 de persoane de sex masculin, față de 912 în 1989. În pofida faptului, că scăderea numărului populației feminine în această perioadă a fost mai mare decît cea a populației masculine, decalajul numeric între sexe s-a păstrat. Femeile sînt mai numeroase după vîrsta de 30 de ani. Structura populației pe vîrste a înregistrat schimbări esențiale la toate cele trei grupe

mari de vîrstă.În numărul total al populației țării, ponderea persoanelor sub vîrsta de 15 ani a constituit 21%, micșorîndu-se cu 8,6 puncte procentuale față de 1989.Populația în vîrstă aptă de muncă (bărbați 16 - 61 ani, femei 16 - 56 ani) a înregistrat o pondere de 63,9 % din total populație pe țară, majorîndu-se cu 8,8 puncte procentuale față de 1989. Această majorare a fost cauzată de completarea acestei categorii de populație cu persoane născute în anii optzeci, caracterizați printr-un înalt nivel de natalitate și de majorarea vîrstei de pensie cu cîte doi ani atît pentru femei, cît și pentru bărbați.Numărul populației peste vîrsta aptă de muncă a înregistrat o descreștere cu 0,5 puncte procentuale, constituind 14,8 la sută din total populație. În Republica Moldova se face evidentă accentuarea procesului de îmbătrînire demografică, în primul rînd, prin reducerea numărului persoanelor tinere cu vîrsta sub 15 ani și, concomitent, prin creșterea numărului populației vîrstnice (de 60 de ani și peste). În 1989 aceste categorii de populație constituiau respectiv 29,6% și 12,6% din total populație, iar în 2004 - 21,0% și 14,3%. La recensămîntul din 2004 au fost înregistrate 97 persoane în vîrstă de peste 100 de ani, 85 din acestea fiind femei, iar 79 persoane locuiau la țară.În perioada analizată a crescut cu 3,5 ani vîrsta medie a populației, fiind de 35,3 ani, a femeilor - 36,8 ani și a bărbaților – 33,6 ani (conform datelor recensămîntului populației din 1989 vîrsta medie a populației constituia 31,8 ani, a femeilor - 33,3 ani și a bărbaților -30,1 ani).

§.2.2 Mișcarea naturală a populației.

Populația este un sistem specific, caracterizat prin modificări cantitativ/structurale continue, datorate mișcării naturale și mișcării migratorii. Intrările în sistemul populației se datorează atît nașterilor, care au ca rezultat „născuții vii”, cît și imigrării unor persoane din colectivități exterioare celei studiate. Ieșirile din sistem se fac prin decesul unor persoane aparținînd colectivității studiate și prin emigrarea unor persoane către alte colectivități. Privite din alt punct de vedere, nașterile și decesele formează „mișcarea naturală” a populației, în timp ce imigrările alcătuiesc „mișcarea migratorie”. In cazul în care modificările înregistrate în efectivul populației, într-o perioadă de timp determinată, sunt datorate numai mișcării naturale, se vorbește de așa-numita „populație de tip închis”. Corespunzător, putem defini „populația de tip deschis” ca fiind acea populație ale cărei intrări sunt date de nașteri și imigrări, iar ieșirile de decese și emigrări. Datorită influenței pe care o exercită, prin intermediul fertilității conjugale, asupra masei născuților vii, „nupțialitatea” și „divorțialitatea” populației sunt considerate fenomene ale mișcării naturale. Faptul este justificat în mare măsură prin aceea că natalitatea are drept cadru

de evoluție căsătoriile. Marea majoritate a nașterilor au avut loc și au loc în familii. Căsătoria reprezintă un tip particular de relații sociale, psihice și biologice a căror natură determină nu numai descendenți în general, ci și cantitatea, iar dintr-un anumit punct de vedere și calitatea urmașilor.

Natalitatea

Natalitatea reprezintă o relație de proporționalitate între numărul născuților vii și totalul populației unui teritoriu pe un interval, în mod obișnuit, de un an. Natalitatea este fenomenul de bază al creșterii populației, sporul populației fiind rezultatul excedentului numeric de nou-născuți asupra deceselor. Populația dintr-o regiune considerată poate crește și pe seama imigrației, dar modalitatea fundamentală a sporirii ei este mișcarea naturală. Spre deosebire de mortalitate, unde avem de-a face cu o singură unitate, decesul, la natalitate ne putem referi atât la nou-născuți cât și la nașteri. În fiecare zi se nasc în întreaga lume aproximativ 350.000 de copii, iar cel puțin 1.400 de femei mor din cauza complicațiilor din perioada sarcinii sau a nașterii. Astfel de complicații sînt principala cauză a decesului sau invalidității femeilor între 15–49 ani din țările în curs de dezvoltare. Riscurile unui deces provocat de complicații legate de perioada sarcinii sau a nașterii sînt, în unele țări, de 1 din 20, în timp ce în altele scad pînă la 1 din 1.000. Numărul mamelor care mor la naștere într-o singură săptămînă, în India, este mai mare decît numărul celor care mor într-un an întreg în toată Europa. Dintre țările în curs de dezvoltare, numai cele din America Latină și din Caraibe au atins standardul propus de ONU – pînă la sfîrșitul lui 2005, 80 la sută dintre copii să fie asistați la naștere de o persoană cu pregătire medicală. Țările din Orientul Mijlociu și Africa de Nord nu vor putea atinge aceste cifre nici măcar pînă în 2010, respectiv 2020. În țările în curs de dezvoltare, numai 53 la sută dintre nașteri se desfășoară sub supravegherea unei persoane cu pregătire de specialitate – medic, asistentă medicală sau moașă. În Africa sub-sahariană, doar 40 la sută dintre femei sînt asistate la naștere. În unele țări situația este chiar mai gravă. Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), circa 2.700 din totalul de 3.900 de medici și 600 din cele 990 moașe lucrează în Kabul, lăsînd restul Afganistanului cu prea puțini specialiști. Recent s-a estimat chiar că, la nivelul întregii țări, mai puțin de 8 la sută dintre nașteri sînt asistate de o persoană cu pregătire medicală. Permanent crește numărul nașterilor extraconjugale, fapt caracteristic în multe țări occidentale. Conform datelor lui O.Gagauz (2001), în Suedia au loc 53% nașteri extraconjugale, în Danemarca – 46,5%, în Franța – 37,2%. În Republica Moldova, în 2003, din totalul copiilor născuți vii, 23,7% s-au născut în afara căsătoriei (în 2002 – 22,9%). Din cei 8654 născuți în afara căsătoriei 67,2% revin mediului rural. Indicii natalității în R.Moldova înregistrează un număr pozitiv, astfel în luna ianuarie 2005, s-au născut 2962 copii, sau cu 181 copii mai mulți decît în ianuarie 2004. Indicele

natalitatii constituie 0,82 la 1000 de locuitori. Potrivit Serviciului de Presa al Ministerului Sanatatii, cea mai inalta crestere a indicelui natalitatii s-a inregistrat in municipiile Chisinau si Balti, raioanele Cimislia, Calarasi, Dubasari si Leova. De asemenea in 2007, avem 37973 născuți vii înregistrați, fiind o cifra destul de îmbucurătoare. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2008, numărul născuților-vii a constituit 39.018, majorându-se cu 1045 (2,8 la sută) față de anul 2007, rata natalității constituind 10,9 născuți-vii la 1000 locuitori.

Fertilitatea

În scopul studierii fenomenelor de natalitate s-a fixat ca limită inferioară a perioadei fertile (la femei) vârsta de 15 ani. Procesul pubertății și adolescenței la băieți începe mai târziu și se prelungește până la 23 de ani. Din punct de vedere demografic, limita de fertilitate a femeilor este fixată la 49 de ani. Pentru bărbați sunt date ca limite pentru încetarea capacității de procreație diverse vârste între 60 și 70 de ani. Dezvoltarea morfo-fiziologică a organismului feminin are un rol mare în procreație, fertilitatea maximă situându-se între 20 și 25 de ani, după care se produce o scădere lentă, dar sigură. Noțiunea de „fertilitate” referitoare la natalitatea femeilor de vârstă fertilă (15-49 ani) comportă oarecare discuții. Fertilitatea este numită în limba engleză „fertility”, iar în limba franceză, „fecondite” (fecunditate). Probabil că denumirea franceză ar fi mai reală ea arătând procreația propriu-zisă. Termenul de „fertilitate”, opus „sterilității”, are mai curând sensul aptitudinii sau capacității de procreație. Există femei și bărbați cu o sterilitate congenitală. În anumite condiții patologice (boli venerice, etc.), după unele intervenții chirurgicale impuse de anumite boli ginecologice, sau după un număr frecvent de avorturi, se poate instala sterilitatea numită secundară. Deci în studiul natalității trebuie avută în vedere proporția de persoane sterile. Numeroși autori s-au preocupat de stabilirea capacității maxime de procreație sau fertilității naturale ori fertilității nederijate. Majoritatea autorilor consideră că, indiferent de gradul dezvoltării colectivității umane, totdeauna a existat o anumită tendință precisă de limitare a dimensiunii familiei, fie prin acțiune de grup, fie prin acțiune individuală. Un studiu asupra nou-născuților din 163 de țări arată că 4 milioane dintre aceștia mor în fiecare an, majoritatea, respectiv 98 la sută, în țările în curs de dezvoltare! Cele mai multe decese se produc datorită asistenței de proastă calitate acordată mamelor în perioada sarcinii și a nașterii. În Mali, situată în vestul Africii, 60 nou-născuți din 1000 mor, în timp ce în SUA, de exemplu, raportul este de numai 5 la 1000. În Japonia, numărul de copii născuți în 2000 a fost de 1,178 milioane, reprezentând cea mai scăzută rată a natalității din secolul al XX-lea, iar cifrele

continuă să scadă. În prezent, rata fertilității femeilor japoneze este de 1,34 – cu mult sub minimul de 2,14, necesar pentru menținerea constantă a populației. Rata fertilității a fost în continuă scădere în ultimii 35 ani. În România situația nu este deloc promițătoare, mortalitatea infantilă atingând valoarea de 23 decese pe an la 1.000 născuți vii (Anuarul Statistic 1997), iar indicele statistic de fertilitate, aflat în continuă scădere a atins pragul de 1,41 – deci, la fel ca în Japonia, mult sub valoarea necesară menținerii populației măcar la o valoare constantă. Rezultatele recensământului din 2004 din R.Moldova a confirmat tendința de descreștere a fertilității populației feminine. Contingentul fertil (femeile în vârstă de 15 – 49 ani) constituie 64,8% din numărul total al femeilor în vârstă de 15 ani și peste, față de 65,3% în 1989. Din numărul total de femei în vârstă de 15 ani și peste, care au indicat numărul de copii născuți vii, fiecare a patra femeie nu a născut nici un copil, 20,2% din femei au născut 1 copil, 30,3% femei au născut 2 copii, 13,2% femei 3 copii, 4,9% femei 4 copii și 5,4% femei au născut câte 5 și mai mulți copii. Comparativ cu 1989 a crescut ponderea femeilor care nu au născut nici un copil cu 3,4 puncte procentuale, cu 0,5 puncte a femeilor care au născut 1 copil, cu 1,5 și 0,2 puncte procentuale a femeilor care au născut respectiv 2 și 3 copii. Tendința este inversă, în schimb, la femeile care au născut 4 sau 5 și mai mulți copii, ponderea lor micșorându-se respectiv cu 1,0 și 4,5 puncte procentuale. S-a constatat faptul că fenomenul fertilității este diferit în mediul urban și cel rural. Dacă numărul mediu de copii născuți vii la 1000 de femei, la nivel de țară, a fost de 1720, atunci în mediul rural acest indicator a fost de 1,6 ori mai mare față de cel din mediul urban, constituind respectiv 2035 și 1270.

Mortalitatea

Mortalitatea reprezintă o relație de proporționalitate între numărul morților raportat la totalul populației unui teritoriu pe un interval, în mod obișnuit de un an. Fiind a doua componentă principală, după natalitate, a evoluției populației, mortalitatea influențează hotărâtor volumul sporului natural și, în general, mișcarea naturală a populației. Populația se poate reduce și pe seama emigrației, dar modalitatea ei fundamentală de mișcare în acest sens rămâne fenomenul natural al mortalității. Factorii de mortalitate au posibilitatea de a interveni imediat după naștere și pot limita durata de viață la diferite vârste. Astfel, după momentul intervenției decesului deosebit:

- mortalitatea - numărul născuților morți raportat la numărul născuților vii;
- mortalitatea precoce - numărul deceselor pînă la o săptămînă raportat la numărul născuților vii;
- mortalitatea perinatală - născuții morți și decedați pînă la o săptămînă raportați la născuții vii;

- mortalitatea neonatală - numărul deceselor pînă la o lună raportat la numărul născuților vii;
- mortalitatea infantilă - numărul deceselor pînă la un an raportat la numărul născuților vii;
- mortalitatea generală - care cuprinde proporțional toate decesele unei populații.

În timp ce înregistrarea nașterilor găsește o completare în recensămînt, singura cale de cunoaștere și studiu al deceselor rămîne înregistrarea lor. De aceea condițiile în care este organizată evidența deceselor capătă o mare importanță îndeosebi în cazul mortalității precoce și a celei infantile.

Biroul Național de Statistică anunță despre situația demografică a Republicii Moldova în anul 2008. Pe parcursul anilor 2007-2008 în evoluția proceselor demografice au avut loc schimbări pozitive, care sînt exprimate în primul rînd prin creșterea natalității și scăderea mortalității, ca rezultat s-a micșorat scăderea naturală a populației. În anul 2008 au decedat 41948 persoane, cu 1102 persoane (2,6%) mai puțin comparativ cu anul precedent. Această scădere s-a înregistrat la majoritatea cauzelor de deces. Rata mortalității generale a constituit 11,8 decedați la 1000 locuitori față de 12,0 în anul 2007. Se menține decalajul între ratele mortalității generale pe medii: în mediul urban au fost înregistrați 9,1 decedați la 1000 locuitori, în cel rural – 13,6. Diferența semnificativă între ratele mortalității generale pe medii este rezultatul unui proces mai accentuat de îmbătrînire demografică a populației din mediul rural. Cele mai scăzute rate ale mortalității au fost înregistrate în mun. Chișinău (8,1‰), mun. Bălți și raionul Cahul (cîte 10,5‰), UTA Găgăuzia (10,9‰), iar cele mai înalte – în raioanele: Dondușeni, Briceni, Ocnița, Florești, Șoldănești, Edineț, Rîșcani, Drochia (14,6-17,6‰). Structura mortalității pe cauze de deces relevă, că cele mai multe decese (56,0%) au drept cauză bolile aparatului circulator, urmate de tumori (13,4%), bolile aparatului digestiv (9,6%), accidentele, intoxicațiile și traumatismele (8,4%), bolile aparatului respirator (5,9%). Se observă o scădere destul de semnificativă a mortalității infantile în 2007 comparativ cu 2000 (de la 18,3 pînă la 11,3 decedați sub un an la 1000 născuți-vii). Numărul copiilor decedați în vîrstă sub un an în 2008, a fost de 473, rata mortalității infantile majorîndu-se pînă la 12,7 decedați în vîrstă sub un an la 1000 născuți-vii. Această creștere s-a creat în rezultatul trecerii, începînd cu 1 ianuarie 2008, la implementarea standardelor și criteriilor europene privind înregistrarea în statistica oficială de stat a nașterii și copiilor nou-născuți cu masa de la 500 gr și de la 22 săptămîni gestație. Rata mortalității recalculată după metodologia veche a constituit 10,6 decedați în vîrstă sub un an la 1000 născuți-vii. Cele mai scăzute rate ale mortalității infantile au fost înregistrate în raioanele: Ocnița (3,9‰), Dondușeni (5,1‰), Cahul și Criuleni (cîte 8,1‰), iar cele mai înalte - în raioanele Rezina (30,1‰), Ștefan Vodă (19,0‰), Fălești, Edineț și Cantemir (aproximativ cîte 16‰). Principalele clase ale cauzelor de deces ale copiilor au rămas stările ce apar în perioada

perinatală, care constituie 37,6% din totalul copiilor decedați în vîrstă sub 1 an, malformațiile congenitale, deformațiile și anomaliile cromozomiale – 32,1%, bolile aparatului respirator – 14,4%, accidentele, intoxicațiile și traumele –7,4%.

Scăderea continuă a mortalității a condiționat creșterea duratei medii a vieții în țară. Conform datelor preliminare speranța de viață la naștere în 2008 a crescut comparativ cu 2006 cu un an. Speranța de viață a femeilor este mai mare decît a bărbaților cu 7,6 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților. Datorită nivelului diferențiat al mortalității, durata medie a vieții a locuitorilor din mediul urban a fost mai mare decît a celor din mediul rural, respectiv cu 2,5 ani la bărbați și cu 3,1 ani la femei.

Sporul natural al populației

Sporul natural al populației este valoarea obținută prin diferența dintre natalitatea mai mare și mortalitatea mai mică a unei colectivități umane pe un anumit interval de timp. Natalitatea înlocuiește oamenii care pleacă prin cei care vin dar produce și un „excedent” sau „spor” de populație. Odată cu scăderea deceselor și prelungirea duratei medii de viață, s-a ivit un fenomen aparent paradoxal. S-a observat că o creștere a populației nu se realizează numai pe baza natalității (factorul fundamental) ci și prin reducerea mortalității. Pentru aceasta însă a trebuit pusă în evidență importanța noțiunii de generație și analizată situația coexistenței diferitelor generații. Cînd mortalitatea scade reproducția efectivelor inițiale apare un excedent la generațiile fiice și este posibil ca generațiile fiice să fie mai puțin numeroase la naștere decît generațiile mame și să aibă totuși efectivul mai mare începînd de la 20 de ani. Acest declin la contingentele născute (în prezent) și expansiunea la contingentele adulte (născute în trecut) explică de ce o populație poate crește în ciuda unei descreșteri continue a efectivelor inițiale ale generațiilor. De aici necesitatea (după demograful francez Depaid și apoi după Henry) de a ține seama la calculul indicelui de reproducție nu numai de generațiile inițiale nou-născute, ci și de mortalitate, precum și de evoluția tuturor generațiilor, idee care conduce la practica luării în considerație „a numărului de ani trăiți de generațiile succesive ale unei populații” (Henry), în care caz este necesară cunoașterea tabelelor de mortalitate a generațiilor. Practic, acest fenomen s-ar putea exemplifica astfel: mult timp s-a obișnuit să se considere că reproducția cere ca fiecare cuplu să aibă doi copii care să înlocuiască pe cei doi membri adulți ai familiei. Întrucît există celibat, divorț, sterilitate, mortalitate infantilă, este de dorit ca numărul mediu de copii pentru o familie să fie de 3-4. In caz contrar se instalează fenomenul depopulării. Iată însă că aprofundarea ideii „anilor trăiți de generațiile succesive ale unei populații” în condițiile scăderii mortalității schimbă întrucîtva datele problemei. Dacă la fiecare vîrstă (deci corespunzător unei anumite generații) numărul persoanelor care rămîn în viață prin reducerea mortalității crește,

atunci pe o perioadă lungă de timp este asigurată o creștere a populației și încă prin toate vârstele ei. Aceasta nu exclude desigur fenomenul îmbătrânirii populației. Dacă indicii mortalității scad, sporirea populației prezintă caracteristici specifice în funcție de nivelul dezvoltării țării respective. În țările dezvoltate reducerea mortalității, intervenită după micșorarea importantă a mortalității infantile, sporește numărul persoanelor apte sau încă apte de muncă. În țările insuficient dezvoltate efectele unite ale menținerii unui nivel ridicat de natalitate și reducerii mortalității infantile și la grupele de copii până la 14 ani conduc la sporirea numărului persoanelor inapte de muncă. Astfel, în general, în timp ce copiii până la 14 ani cuprind circa 25% din populația unei țări dezvoltate, aceleași grupe de copii ating aproximativ până la 40% din populația unei țări insuficient dezvoltate. Chiar dacă în țările dezvoltate există o pondere importantă de bătrâni, aceasta nu creează o masă de persoane dependente asemănătoare celei din țările insuficient dezvoltate. În ansamblul condițiilor social-economice și politice ale lumii contemporane, creșterea în perspectivă a populației devine o problemă de prim ordin. De aici eforturile pentru aprecierea tendințelor viitoare ale populației, analiza mijloacelor asigurării unui control mai eficient al populațiilor asupra dezvoltării lor numerice. Stabilizarea macroeconomică și financiară a R.Moldova a determinat, începând cu anul 1995, o ușoară creștere a speranței de viață la naștere a populației în Moldova, care în anul 2005 avea o valoare medie de 67,8 ani. În același timp, se menține un spor natural negativ al populației, determinat de creșterea mortalității generale, pe fundalul scăderii natalității.

Imigrația

Analiza motivelor și a condițiilor în care are loc o migrație internă arată deosebiri fundamentale ale fenomenului în funcție de orînduirea socială. Fuga iobagului de munca extenuantă ori asaltarea orașului de către țăranii expropriați nu pot fi comparate cu sistemul planificat de calificare a cadrelor provenite din mediul rural în epoca contemporană. Sintetizînd o seamă de studii personale și ale altor autori, sociologul american D.J. Bogue a elaborat un inventar al situațiilor, factorilor, condițiilor și curentelor migrației interne. Situațiile care stimulează migrația privesc: continuarea studiilor superioare, căsătoria, despărțirea (divorțul), loc de muncă mai bun, munca de construcții, o activitate care poate fi dezvoltată într-un loc unde ea nu există dar este necesară, transfer, schimbări în organizarea muncii, pensionare, serviciul militar, decesul unei rude, starea sănătății, relații de serviciu nesatisfăcătoare, calamități locale, nevoi personale (moșteniri), inadaptabilitate în colectivitatea locală. Factorii care influențează alegerea locului de destinație pot fi : prietenii, costul deplasării, oferta unui loc de muncă dorit, atracție pentru locul respectiv, relații privind starea civilă, posibilitatea utilizării mai bine a cunoștințelor profesionale, reputația locului. O seamă de condiții social-economice generale

influențează migrația internă: investiții în locuri noi, crize, schimbări tehnice și organizatorice în întreprinderi, îmbunătățirea condițiilor de trai, condiții mai bune de asigurări sociale și protecția muncii și sănătății. Dezvoltarea complexă economico-socială a dat naștere unor forme diverse de mobilitate teritorială a populației cum ar fi:

a) Mișcarea pendulatoare, de navetismul, însemnând deplasarea, de regulă la perioade scurte, a populației în fluxuri continue de la locul de reședință la locul de muncă sau de instruire în localitățile limitrofe;

b) Mobilitatea sezonieră, care are loc prin deplasări pentru muncă, sau instruire profesională în alte localități și pe o perioadă de timp îndelungată (1-5 ani);

c) Mobilitatea rezidențială, definită și ca cea mai semnificativă în fond și care afectează statutul de habitat, fiind vorba de schimbarea domiciliului dintr-o localitate în alta.

Adaptarea imigranților la noul teritoriu ridică probleme complicate în rezolvarea cărora rolul important revine condițiilor social-economice și culturale care li se asigură celor veniți, dar și modul în care știu și pot ei să se integreze în noua colectivitate de muncă și de viață. Ca urmare, în colectivitatea de unde pleacă o masă de oameni tineri se modifică natalitatea în sensul reducerii ei, se micșorează nupțialitatea, iar cu puțină deplasare în timp sporește mortalitatea (decese ale celor vârstnici ocupă o proporție mare în masa generală redusă a populației) și în consecință sporul natural se reduce. În timp, fenomenul demografic poate fi agravat de dificultățile economice influențate de lipsa forței de muncă tinere. În colectivitatea unde se vine, fenomenele ar fi opuse și ele chiar au în general această tendință. Dar expresia concretă a creșterii natalității, scăderii mortalității, măririi sporului natural apare mai târziu, din cauza dificultăților inerente de adaptare a noilor veniți, ca și a adaptării celor existenți la noii veniți. În general, perioadele de migrații intense sunt și epoci de natalitate mai redusă.

Emigrația

În trecut multe regiuni ale Pământului au fost populate prin migrații. S.U.A. au fost create în primul rând prin emigrarea unor mase de englezi, irlandezi, germani, olandezi, francezi. Intensitatea acestui fenomen este condiționată de situația economică a țării în care se imigrează. Perioada ulterioară celui de-al doilea război mondial, după simptomele anilor antebelici, ar fi trebuit să stimuleze migrația. Acest fenomen a avut loc însă numai în primii ani. Între 1945-1952 au emigrat 6.312.000 oameni. În deceniul al șaselea al secolului XX dezvoltarea economică și creșterea populației active au stopat curentul masiv de emigrație din Europa. Pe rând, după Franța, și alte țări au devenit țări de imigrație (Belgia, Elveția, Suedia, R.F.G.). Oameni din alte

continente (Africa) emigrează spre Europa. Asistăm apoi la curente particulare de migrație: cadre calificate din Europa merg spre Africa și muncitori necalificați din Africa vin în Europa (ca mână de lucru ieftină). Un domeniu particular de studiu al migrațiilor internaționale îl constituie adaptarea și asimilarea imigranților. Migrația modifică evoluția demografică a persoanelor și familiilor care se deplasează și influențează mișcarea naturală a populației în țara de imigrare. În general, fenomenul cel mai sensibil, natalitatea, se resimte rapid, adaptarea solicitând un efort care se realizează și în detrimentul nașterilor. Structura populației atît a celei de unde se pleacă cît și a celei de unde se vine reflectă modificările produse de migrație, prima îmbătrînește iar a doua întinerește, cu toate consecințele privind reproducția care derivă din această situație. Tranziția la democrație pluralistă și economie de piață în Republica Moldova, reformele social-economice s-au soldat cu un preț social enorm. A scăzut brusc potențialul economic al țării. În anul 2000 el a constituit 33 la sută din nivelul anului 1990. În anul 2000 nivelul de trai al populației s-a redus esențial, constituind 19 la sută din nivelul anului 1990. Aceasta a sporit migrațiunea economică. În prima jumătate a anilor '90 domina migrațiunea economică comercială de tip „suveică” („shattle”, „celnok”). Însă în a doua jumătate a anilor '90 ea se reduce treptat, este înlocuită altă formă de migrațiune economică - migrațiunea forței de muncă. Prin aceste forme de migrațiune economică oamenii, populația moldavă își salvează viața, viitorul său și a copiilor săi, migrațiunea crează condiții materiale unei vieți cît de cît decente în perioada transformărilor sociale. Migranții de muncă moldoveni au devenit o realitate, un fenomen social masiv în mai multe state ale lumii. Însă și aici se observă o evoluție. Dacă la început migranții de muncă moldoveni se orientau la activități de muncă în est, Rusia, astăzi vectorul vestic și în primul rînd sud-estic (Italia, Portugalia, Spania, Grecia, Turcia, etc.) devine tot mai atractiv. O problemă importantă pentru Republica Moldova o constituie migrația ilegală a populației, migrație care nu este controlată nici de sursele de informare statistică de stat, nici de organizațiile neguvernamentale internaționale, dar cu urmări greu de prognozat asupra sănătății și viitorului țării noastre. Conform statisticii oficiale curente, în perioada 1997-2003 numărul de emigranți a oscilat în limitele de 4,7-9,1 mii persoane anual. În realitate, numărul de emigranți este cu mult mai mare. Astfel, conform datelor SIS, în afara țării, ilegal muncesc peste 600 mii de persoane. Peste hotare pleacă, de regulă, cei mai buni muncitori, ingineri, savanți, medici, specialiști de calificare înaltă. Provoacă îngrijorare emigrarea în masă a populației tinere. Astfel, 70 la sută din persoanele care au plecat la muncă peste hotarele republicii sunt în vîrstă de 16-29 ani, iar circa 60-70 la sută din ele sunt femei. Majoritatea femeilor sunt de vîrstă reproductivă, fapt ce va avea consecințe negative asupra stabilității familiei și reproducerii populației. Ca

urmare a migrației, se deformează inevitabil și structura, pe vârste și sexe, a populației, în special, a populației rurale.

§.2.3 Starea civilă a populației . Nupțialitatea și Divorțialitatea.

Distribuția unei populații după starea civilă constituie obiectul preocupării mai multor discipline: sociologia, psihologia socială, dreptul, etc. Demografia urmărește cu atenție rezultatele investigațiilor acestor discipline în privința celibatului, căsătoriei și divorțului, pentru ca, pe baza corelațiilor cu datele statistice demografice referitoare la familie, să pună în evidență contribuția fenomenelor respective la mișcarea naturală a populației. Relațiile dintre sexe au o bază biologică: instinctul sexual. Căsătoria însă reprezintă o uniune cu un cadru mai larg decât relațiile sexuale. Referindu-ne la un dicton din Evul Mediu, după care „a bea, a mânca și a se culca împreună înseamnă căsătorie”, sociologul englez Westermarck consideră că această uniune poate fi apreciată ca atare când durează mai mult timp decât actul de procreație și se prelungește și după nașterea progeniturii. Familia este o instituție economică care pe plan istoric a debutat ca o unitate elementară de producție. Căsătoria este baza familiei în sensul că uniunea dintre un bărbat și o femeie, care are drept scop întemeierea unei familii, poate fi considerată căsătorie. Când realizarea unei uniuni maritale are alte scopuri decât acela de a întemeia o familie, atunci putem considera că este vorba de o căsătorie fictivă.

Starea civilă a populației R.Moldova, înregistrată la recensământ, la fel ca și alte caracteristici socio-demografice, este foarte importantă. Efectele directe pe care le are asupra creșterii populației, fertilității, participării la activitatea economică și asupra nivelului de instruire a populației țării, poate influența evoluția societății în ansamblu. Structura după starea civilă relevă faptul că în 2004 persoanele căsătorite constituiau 58,5% din totalul populației în vârstă de 15 ani și peste. Persoanele necăsătorite dețineau o pondere de 25,9%, cele văduve de 10,1%, cele divorțate oficial de 4,2%, iar cele despărțite - 1,2%. Femeile divorțate erau de 2 ori mai numeroase decât bărbații divorțați, iar femeile văduve de 3,8 ori depășeau numărul bărbaților văduvi. În mediul urban atât bărbații necăsătoriți și cei divorțați, cât și femeile cu aceeași stare civilă, dețineau o pondere mai majoră decât în mediul rural, respectiv bărbații cu câte 5,6 și 2,5 puncte procentuale și femeile cu câte 9,3 și 6,2 puncte procentuale. În mediul rural persoanele căsătorite și cele văduve dețineau o pondere mai majoră decât în mediul urban. Conform datelor recensământului din 1989, persoanele căsătorite dețineau o pondere de 68,5 %, cele necăsătorite

de 17,0 %, persoanele văduve de 9,8 % și cele divorțate și despărțite de 4,4 %. Se impune a fi menționat că la recensământul din 2004 s-a colectat, pentru prima dată, informația despre starea civilă de fapt a populației. Numărul total al cuplurilor recenzate a constituit 801 mii, din care 58 mii au declarat că sînt căsătoriți neoficial, adică trăiesc în uniune consensuală. Din totalul persoanelor care au declarat că trăiesc în uniune consensuală 68,7% sînt locuitori din mediul rural.

Nupțialitatea

Fenomenul de nupțialitate definește masa căsătoriilor sau a persoanelor ce se căsătoresc în limitele unei perioade de timp determinate, de obicei anul calendaristic. Pentru analiza nupțialității vîrsta joacă un rol esențial. Legislația majorității țărilor stabilește vîrsta minimă la care orice persoană poate încheia o căsătorie fără alte implicații procedurale, în afară de asentimentul cuplului. Corelate cu observațiile statistice privind limita superioară de vîrstă după care numărul căsătoriilor devine ne semnificativ, aceste prevederi legale permit delimitarea așa-numitului „contingent nupțialabil”. În situația specifică țării noastre, contingentul nupțialabil cuprinde populația feminină în limitele de vîrstă 16-39 ani și populația de sex masculin, în limitele de vîrstă 18-44 ani. În societatea umană relațiile dintre sexe au un caracter esențial social. În comparație cu natura, cultura operează în materie sexuală eliminînd pur și simplu ca inacceptabile din punct de vedere moral unele relații, interzicîndu-le ca fiind imorale, încadrînd pe altele în instituții sociale mult mai complexe, reducîndu-le importanța ca și libertatea de manifestare și de schimbare. Sexualitatea nu este suprimată pentru că este însăși condiția de perpetuare a speciei, deci a omului, deci a societății, dar este îngrădită, reglementată, dirijată după nevoi sociale, materiale și spirituale. Comportamentul sexual animal este înlocuit la om cu un comportament sexual cultural, variabil în funcție de orînduiri sociale și zonele culturale particulare. În timp ce la popoarele semicivilizate, de regulă, fiecare bărbat încearcă să se căsătorească cînd atinge vîrsta pubertății și practic, fiecare femeie se mărită, celibatarii fiind priviți ca anormali sau demni de dispreț, la popoarele civilizate căsătoria are loc în general mai tîrziu. Evident, în timpurile moderne, libertatea individului de a-și alege partenerul este foarte mare în comparație cu situația cînd părinții contractau căsătoriile copiilor chiar în primii ani după nașterea acestora. Această libertate de alegere a partenerului nu are însă un caracter întîmplător. În primul rînd, ca timp, ea coincide cu perioada trecerii la exercitarea unei profesii și este legată social de asigurarea căminului viitoareii familii. În al doilea rînd, relațiile dintre viitorii soți se stabilesc într-un anumit cadru social. Există situații speciale în trecut (exterminări, calamități și parțial în perioadele războaielor moderne) în care numărul căsătoriilor poate scădea sensibil. S-a observat că, după războaie, nupțialitatea sporește, fapt care contribuie la creșterea natalității.

Grupurile religioase de celibatari (preoți, călugări, călugărițe) influențează cu totul neînsemnat natalitatea unei populații. La multe populații căsătoria apare ca o obligație: în vechiul Mexic bărbații erau căsătoriți obligatoriu la 30 de ani dacă erau celibatari. Procesele sociale intervenite au consecințe pozitive, dar și negative. Transformările raporturilor familiale sunt însoțite de un număr mare de divorțuri, familii incomplete, micșorarea natalității, un potențial educativ nefavorabil. De exemplu, în Republica Moldova, în anul 2003, s-au încheiat 25 mii de căsătorii. Numărul divorțurilor pronunțate prin hotărârea judecătorească a fost de 14,7 mii, deci 4,1 divorțuri la 1000 locuitori. Spre deosebire de majoritatea țărilor dezvoltate, în Republica Moldova este caracteristică căsătoria timpurie. De exemplu, în anul 2003 cele mai multe persoane, care s-au căsătorit, aparțin grupei de vârstă de 20–24 ani (46,1% dintre femei și 42,0% dintre bărbați). De asemenea conform recensământului realizat în anul 2004, avem 740668 persoane căsătorite oficial, 56871 căsătorite neoficial și 396820 necăsătorite. În 2008 s-au încheiat 26,7 mii căsătorii, cu 9,1 la sută mai puțin comparativ cu anul precedent, rata nupțialității constituind 7,5 căsătorii la 1000 locuitori. Din totalul căsătoriilor înregistrate cele mai multe s-au încheiat în luna octombrie (13,8%), iar cele mai puține – în luna aprilie (2,9%). Cele mai multe persoane, care s-au căsătorit în 2008, aparțin grupei de vârstă 20-24 ani (37,2 % dintre bărbați și 47,8 % dintre femei). Vârsta medie la prima căsătorie a fost de 25 ani pentru bărbați și 23 ani pentru femei. Căsătoriile pe medii după vârsta soților se reprezintă astfel: 23,1% din numărul căsătoriilor înregistrate la sate, au fost încheiate de femei în vârstă sub 20 ani, față de 10,2%, în mediul urban. Din totalul căsătoriilor înregistrate în 2008, cele încheiate de persoane celibatate au reprezentat 80,7% pentru bărbați și 83,1% pentru femei. Proporția persoanelor divorțate, care s-au recăsătorit, a fost de 18,4% la bărbați și 15,1% la femei, iar proporția persoanelor văduve, care s-au recăsătorit a constituit respectiv 0,9 % și 1,8%.

Divorțialitatea

Fenomenul de divorțialitate caracterizează masa divorțurilor într-o perioadă de timp delimitată. În general, analiza divorțialității încadrează numărul divorțurilor în limitele unui an calendaristic. Divorțurile pot influența fertilitatea reducând numărul anilor de conviețuire a cuplurilor. Pe de altă parte, ținând seama de faptul că în multe cazuri existența copiilor constituie un impediment în decizia soților de a se despărți, este de presupus că acele căsătorii care se desfac, într-o oarecare măsură și-au epuizat posibilitățile de a avea copii. Uneori lipsa copiilor și sterilitatea duc la divorț. Unii cercetători au găsit că există o proporționalitate inversă între situația social-economică și frecvența divorțului subliniind că păturile sociale mai puțin avute divorțează mai greu. Alți autori au înțeles o frecvență mai mare a divorțurilor la aceste pături sociale. Scăderea

numărului de căsătorii și creșterea numărului de divorțuri. Aceste două fenomene demografice influențează negativ asupra funcției de reproducere a familiei. Cel mai mare număr de divorțuri se înregistrează la bărbații și femeile în vârstă de 25-29 ani, adică divorțurile revin celei mai reproductive vârste a ambelor sexe, ceea ce se reflectă extrem de negativ asupra natalității generale a populației. De asemenea conform recensământului R.Moldova realizat în anul 2004, avem 37080 persoane divorțate și 12064 persoane despărțite. Numărul divorțurilor pronunțate prin hotărârea judecătorească a fost în 2008 de 12,6 mii, cu 9,4% mai puțin față de anul 2007, revenind în medie 3,5 divorțuri la 1000 locuitori. În anul 2008 din totalul divorțurilor, 31,2% au intervenit după o perioadă de căsnicie mai mică de 5 ani, urmate de căsătoriile desfăcute după o perioadă cuprinsă între: 20 ani și peste (20,1%), 5-9 ani (19,6%), 10-14 ani (15,6%). Durata medie a căsătoriei desfăcute prin divorț a fost de 11 ani. Căsătoriile desfăcute în cazul cuplurilor cu copii minori au reprezentat 29,7% din totalul divorțurilor, iar numărul copiilor minori afectați de desfacerea acestor căsătorii a fost de 5119.

Capitolul III . Prognoza evoluției demografice din perspective diverselor cercetari.

§.3.1 Prognoza evoluției demografice în lume.

Secole de-a rândul ideea că viitorul ar putea fi diferit de trecut nu și-a găsit adepți în rândul oamenilor de știință, viitorul fiind considerat ca o simplă repetare a trecutului și de aceea atitudinea oamenilor în fața lui era total pasivă. Concepția dialectică despre viitor este probabilistică și permite formularea unor prognoze condiționate de structura sistemului social, de structura interacțiunii sale cu ambianța, de structura ambianței. Este mai indicat să vorbim despre viitori alternativi și nu despre un viitor singular. La singular termenul indică o posibilitate unică, presupunere infirmată de întreaga experiență a umanității.

La începutul anului 2005, Comisia Europeană a pus la dispoziția statelor membre un document referitor la situația demografică din țările UE, intitulat "Cartea verde - Confruntarea cu schimbările demografice: o nouă solidaritate între generații". A fost prima dată când s-a sondat opinia guvernelor asupra nevoii și a utilității unei politici comune referitoare la evoluția demografică și la modul de soluționare a unor posibile efecte negative pe termen lung. Răspunsul guvernelor a arătat că nu este nevoie de o abordare comună la nivelul UE, de formularea unor

politici comunitare și de crearea unui organism central care să gestioneze acest domeniu.

Justificarea venea din faptul că realitățile demografice, economice și sociale diferă de la o țară la alta, astfel încât soluțiile nu pot fi decât individuale.

Se estimează că în deceniile următoare numărul de decese și rata mortalității generale vor înregistra o creștere alarmantă. Se va modifica, de asemenea, și structura mortalității pe vârste. Ponderea deceselor la vârstele mai mari de 80 de ani este astăzi de 29% în România. În Franța, în anul 2003, ponderea deceselor înregistrate la populația de 80 de ani și peste a fost de 50%; reducerea mortalității pe vârste, în special la cele tinere și adulte, aflată la baza creșterii duratei medii a vieții, a majorat în mod constant proporția deceselor la vârstele avansate (Vasile Ghețau, Declinul demografic și viitorul populației României, Editura Alpha MDN, 2007). Până în anul 2050, ponderea deceselor la populația de 80 de ani și peste ar ajunge și în România la o valoare similară cu cea din Franța - 53%. Conform studiilor, durata medie a vieții ar putea ajunge la nivelul-limită de 100 de ani în jurul anului 2300, iar cele mai ridicate valori ar urma să se înregistreze în Suedia (97,2 ani), Spania (97,0 ani), Franța (96,9 ani). Valoarea estimată pentru România este de 94 de ani.

Situația demografică actuală și cea care se prefigurează pentru deceniile următoare, mult mai dramatică, au drept cauză majoră scăderea natalității, respectiv a fertilității. Nivelul fertilității este scăzut și în cele mai multe dintre țările europene dezvoltate, iar în câteva dintre ele - Germania, Italia, Grecia, Spania - valoarea este identică cu cea din țara noastră. Potrivit prognozelor demografice ale Diviziei de Populație a Națiunilor Unite, dacă actualele valori ale fertilității și migrației ar rămâne constante, singurele țări în care nu s-ar înregistra un declin al populației până în anul 2050 ar fi Albania, Irlanda, Islanda, Danemarca, Finlanda, Franța, Luxemburg, Malta, Norvegia, Olanda, Portugalia, Marea Britanie și Suedia. În patru dintre aceste țări - Danemarca, Suedia, Marea Britanie și Franța - chiar dacă numărul populației din 2050 nu ar fi mai mic decât cel din 2005, declinul demografic s-ar instala în a doua jumătate a perioadei.

Declinul demografic nu este o problemă specifică doar României - în țările vecine (Ucraina, Moldova, Bulgaria, Serbia, Muntenegru și Ungaria) populația este în declin determinat, în cea mai mare parte, de scăderea naturală a populației. Această componentă este consistent mai mare în Ucraina și Bulgaria. Rata natalității și cea a fertilității au valori foarte apropiate în toate cele șase țări. Mortalitatea infantilă are valori apropiate de cele din țările dezvoltate doar în Ungaria, Serbia și Muntenegru. România continuă să aibă cea mai ridicată mortalitate în primul an de viață al copilului. Speranța de viață la naștere are valori mai ridicate și echilibrate în România, Bulgaria, Serbia, Muntenegru și Ungaria și este mai scăzută în Ucraina și Moldova. Cu totul

altfel este situația în unele țări de pe continentul african. Explozia demografică, titrează The Guardian (25 august 2006), amenință să aducă regiunea la cel mai scăzut nivel de sărăcie. Dacă în 2006 populația Ugandei era de 27,7 milioane de locuitori, se estimează că pînă în 2025 se va dubla, ajungînd la 56 de milioane, iar la jumătatea secolului Uganda ar urca pe locul 12 în clasamentul celor mai populate țări, avînd 130 de milioane de locuitori, mai mult decît Rusia sau Japonia. În această țară, nivelul fertilității este extrem de ridicat, situația fiind neschimbată de mai mult de 30 de ani. O femeie naște în medie șapte copii și mai puțin de una din cinci folosește metode contraceptive. Jumătate din populația țării are sub 15 ani și foarte curînd va atinge vârsta fertilității.

Problema exploziei demografice nu afectează însă numai Uganda. Pînă în 2050, Ciad, Mali, Guineea Bissau, Liberia, Nigeria, Burundi sau Malawi - țări aflate printre cele mai sărace din lume - își vor tripla populația. Aproape un sfert din populația lumii va fi, prin urmare, concentrată în Africa. "Ceea ce se întîmplă este alarmant" - declara, pentru aceeași publicație, Jotham Musinguzi, șeful Biroului de evidență a populației din Ministerul de Finanțe ugandez, aducînd în discuție relația alarmantă dintre nivelul foarte ridicat al fertilității și cel al sărăciei. "Sîntem oare pregătiți să le asigurăm acestor oameni case, locuri de muncă și accesul la sistemele de sănătate și de educație?" - iată genul de întrebare la care autoritățile africane caută încă un răspuns.

În concluzie, dacă ne gândim la faptul că, la mijlocul secolului trecut, Terra adapostea doar un miliard și ceva de oameni și că astăzi "suporta" de patru ori mai mulți, vom realiza de ce se vorbește atât de intens de "explozia demografică". Omenirii i-a trebuit o jumătate de milion de ani - dacă nu mai mult - pentru a atinge primul miliard de locuitori și numai cu ceva mai mult de un secol pentru a se apropia de al șaselea.

În prezent, rata de creștere a populației mondiale s-a redus față de perioadele anterioare (1,64% în anii 1993-1995 față de 2,04% în intervalul 1965-1970 și 1,85% în întreaga perioadă 1950-1990) și, potrivit proiecțiilor demografice ale O.N.U., va continua să se micșoreze, ajungând cu ceva mai puțin de 1% în anii 2020-2025. Cu toate acestea, în viitor sporul anual va fi, totuși, ridicat (75-80 milioane de locuitori pe an), datorită uriașului potențial de creștere acumulat de omenire. În ultimele secole sporul natural anual a crescut de la 3 milioane de locuitori în 1750 la 7 milioane în 1850, apoi 45 milioane în 1950 și 85 - 90 milioane în anii 1990 - 1995 (chiar 93 de milioane în 1993). Ritmul de creștere a populației nu este uniform pe întreaga planetă, cunoscând de fapt mari diferențieri pe regiuni geografice. Astfel, în perioada 1980-1985, față de valoarea medie, care a fost de 1,7%, s-au înregistrat valori mai ridicate în Africa (2,9%), America Latină (2,3%) și Asia de Sud (2,2%) și mai scăzute în Oceania (1,5%), C.S.I. (1%), America de Nord

(0,9%) si mai ales in Europa (0,3%). In perioada 1990-1995 indicele cresterii populatiei a inregistrat valoarea de 1,6%.

Repartitia geografica a populatiei

Repartitia geografica a populatiei pe suprafata planetei este conditionata de mai multi factori: conditiile fizico-geografice (relief, clima, hidrografie, resurse naturale etc.), nivelul de dezvoltare social-economica, conditiile istorice, caracteristicile demografice etc. In functie de modul in care acesti factori au influentat si influenteaza pe intreaga planeta raspandirea populatiei, s-au conturat zone avand o concentrare puternica si zone slab populate. Diferentieri exista atat pe mari regiuni geografice (continente), cat si in cadrul acestora. Astfel, Asia, care ocupa mai putin de o cincime din suprafata uscatului planetar (fara partea asiatica a Comunitatii Statelor Independente), detine aproape trei cincimi din populatia planetei, in timp ce Africa, a carei intindere reprezinta aproape o patrime din suprafata uscatului, concentreaza doar 1/7 din populatia Terrei. In prezent ambele continente se inscriu in randul regiunilor geografice cu o rata ridicata de crestere a populatiei, dar, in trecut, au cunoscut conditii social-istorice in buna masura diferite care, in cazul Africii, au determinat stagnarea sau chiar scaderea cresterii demografice (in primul rand datorita sclavilor negri trimisi in America). Un caz aparte este Antarctica, continent care detine aproape o zecime din suprafata uscatului planetar dar este, practic, nelocuit (exceptand personalul statiunilor de cercetari stiintifice), factorul restrictiv determinant fiind reprezentat de conditiile naturale vitrege.

O imagine sugestiva privind resursele demografice ofera compararea populatiei tarilor.

Tabelul nr. 4

Cele mai populate tari ale lumii, dinamica populatiei lor in perioada 1970-1997-2020 estimare pentru anul 2020.

Se poate constata ca dintre cele 10 tari cu o populatie de peste 100 milioane de locuitori, doar trei (S.U.A., Japonia, Federatia Rusa) nu fac parte din categoria tarilor in dezvoltare. De altfel si din cel de al doilea grup de tari populate (intre 50 si 100 milioane de locuitori), cu exceptia Germaniei (80 mil.), Italiei, Regatului Unit, Frantei (fiecare avand aproape 60 mil.) si Ucrainei (peste 50 mil.loc.), celelalte sunt tari in dezvoltare: Mexic (circa 95 mil.loc.), Vietnam, Filipine (peste 70 mil.loc.), Iran, Turcia, Egipt, Thailanda (peste 60 mil.loc.), Ethiopia (peste 50 mil.loc.)

Densitatea populatiei

Acest indicator exprima raportul dintre numarul locuitorilor la un moment dat si suprafata teritoriului pe care il ocupa. La nivelul uscatului planetar este, in prezent, cu ceva peste 44

locuitori /km², dar exista diferentieri teritoriale foarte mari, atat pe regiuni geografice, cat si pe tari si in cadrul tarilor.

Pe continente, valori peste media mondiala inregistreaza doar Asia (127 loc./km²) si Europa (103 loc./km²). Celelalte continente au urmatoarele valori: Africa (29 loc./km²), America (18 loc./km²) si Oceania (3 loc./km²); in ceea ce priveste C.S.I., densitatea populatiei este de 13 loc./km².

Pe tari, cu exceptia unor ministate (Monaco - peste 15 000 loc./km², Singapore circa 5 000 loc./km² s.a.) si teritorii dependente (Macao - peste 30 000 loc./km²), reduse ca intindere, cele mai mari densitati se inregistreaza intr-o serie de tari asiatice (Bangladesh peste 800 loc./km²), Coreea de Sud (410 loc./km²), Japonia (330 loc./km²), India, Sri Lanka (aproape 300 loc./km²), Filipine, Vietnam (peste 200 loc./km²) s.a. Pe alte continente, densitati de peste 200 loc./km² se inregistreaza in putine tari: in Europa (Olanda - aproape 400 loc./km², Belgia - peste 300 loc./km², Regatul Unit, Germania, Italia - toate peste 200 loc./km²), Africa (Rwanda, Burundi), America (El Salvador, Haiti). Cele mai reduse densitati se inregistreaza in tari, de regula intinse, care dispun de conditii naturale mai putin propice locuirii, fie deserturi si semideserturi (Australia si Namibia - fiecare cu cate 2 loc./km², Algeria si Sudan cu cate 10 loc./km²), fie paduri ecuatoriale (Zair - 16 loc./km², Brazilia - 18 loc./km²).

Pe regiuni geografice, densitati foarte mari (peste 1 000 loc./km² de regula, dar ajungand la cateva mii de locuitori pe km²) se inregistreaza in zona vailor unor mari fluvii (Nil, Gange, Brahmaputra, Indus, Huanghe, Mekong, Tigru, Eufrat s.a.) - vai ce au adapostit, de altfel, din vechi timpuri, stralucite civilizatii -, in unele campii (Campia Chinei de Est, Campia Padului s.a.), insule (Java din Arhipelagul Indonezian, Honshu din Arhipelagul Japonez), in unele regiuni puternic industrializate (Rhur in Germania, sud-estul Angliei, regiunea Marilor Lacuri si litoralul atlantic al S.U.A. in America de Nord, sud-estul Braziliei s.a.), in jurul marilor metropole. Iar cele mai reduse densitati exista in regiunile desertice si semidesertice (Sahara, Australia de Vest, Gobi s.a.), padurile ecuatoriale (Amazonia, bazinul Congo - ului), regiunile reci arctice si antarctice.

Miscarea naturala a populatiei

Cresterea numerica a populatiei este rezultatul sporului natural, care reprezinta diferenta dintre natalitate (numarul de nasteri la 1 000 de locuitori) si mortalitate (numarul de decese la 1 000 de locuitori). In perioada 1980-1985 sporul natural, la nivel planetar, a fost, in medie, de 16,6‰ (sau o rata medie anuala de crestere de 1,7%), inregistrandu-se insa mari diferentieri regionale, cu valori peste media pe glob in zonele cu tari in dezvoltare (Africa 29,3‰, America Latina

23,4‰ , Asia de Sud 21,7‰) si cu mult sub aceasta in regiunile dezvoltate (Europa 3‰, America de Nord 7‰ , C.S.I. 9,6‰).

Populatia mondiala creste, anual, cu circa 77 milioane de locuitori sau, altfel spus, cu 212 000 zilnic si 880 in fiecare ora. La aceasta crestere, aportul cel mai important (circa 90%) il au regiunile mai putin dezvoltate.

Pe tari diferentierile sunt si mai accentuate: de la unele cu un spor natural ce depaseste 20‰ (India, Iran, Egipt s.a.) sau chiar 30‰ (Kenya) ori peste 40‰ (Libia, Iraq, Siria s.a.) la altele cu spor negativ (numarul deceselor il depaseste pe cel al nasterilor): Germania, Ungaria, Ucraina, Federatia Rusa, Croatia, Cehia, Bulgaria, Austria, Danemarca s.a.; in ultimii ani si Romania se inscrie in randul tarilor cu spor natural negativ (-2,5‰ in 1996). Tarile cu un spor natural ridicat au posibilitatea de a-si asigura, in viitor, resurse umane corespunzatoare.

Mobilitatea teritoriala a populatiei

In prezent, in ansamblu, se remarca deplasările de populatie din tarile in dezvoltare, principalele fluxuri fiind dinspre America Latina spre S.U.A., din Africa si Asia spre Europa, iar mai recent, din Europa Centrala si de Est spre Europa Occidentala. Principalele tari "primitoare" (deci cu solduri pozitive ale migratiei) se afla in America de Nord anglo-saxona (S.U.A. si Canada), Oceania (Australia si Noua Zeelanda), Europa Occidentala (Finlanda, Suedia, Norvegia, Olanda, Danemarca, Belgia s.a.). Un caz aparte in ceea ce priveste soldul pozitiv al migratiei, l-a reprezentat, mai ales in perioada 1960-1980, o serie de state din regiunea Golfului Persic (Emiratele Arabe Unite, Qatar, Kuwait, Bahrain, Oman si Arabia Saudita), explicatia fenomenului fiind data de industria petroliera (atragerea de forta de munca in acest domeniu) si de legislatia de incurajare a imigratiei.

Urbanizarea

Procesul de urbanizare nu s-a produs in acelasi ritm pe tot globul pamantesc si nu a atins aceeasi amploare in diferite regiuni ale planetei.

Pe mari regiuni ale planetei, se remarca diferente considerabile: regiuni puternic urbanizate, in care populatia urbana depaseste doua treimi din totalul populatiei (Europa, inclusiv C.S.I., America Latina, America de Nord si Oceania - in ultimele doua apropiindu-se de 80%) si, la polul opus, regiuni cu o pondere redusa, respectiv mai putin de o treime din populatie (Africa, Asia de Sud, Asia de Est).

In aceasta a doua jumatate a secolului nostru s-a manifestat, pe cuprinsul planetei, o adevarata explozie urbana, care este rezultatul unei multitudini de factori, intre care dezvoltarea

demografica accelerata, puternica industrializare, mecanizarea agriculturii (care elibereaza o insemnata cantitate de forta de munca) si, nu in ultima instanta, mirajul pe care-l reprezinta orasul in general ca simbol al civilizatiei. Drept urmare, orasele existente cresc - orasele se transforma in adevarate orase, orasele in metropole si acestea, la randul lor, in aglomeratii urbane.

Una din trasaturile actuale ale fenomenului urban o constituie proliferarea oraselor mari (tot mai multe fiind milionare sau multimilionare) si a aglomeratiilor urbane. Numarul oraselor de peste un milion de locuitori depaseste in prezent 300, din care jumatate au cel putin doua milioane de locuitori.

Un alt fenomen caracteristic epocii actuale il reprezinta formarea megalopolisurilor, respectiv imense concentrari urbane cu cativa mari poli de atractie si numeroase centre urbane, mai mari sau mai mici, care graviteaza in jurul acestora. In prezent s-au constituit circa 30 megalopolisuri, printre cele mai reprezentative fiind: BOSWASH (Boston-Washington cu 50 mil. loc. desfasurat pe 140.000 km), din nord-estul S.U.A., Tokaido (70 000 km², peste 70 mil. locuitori), in insula japoneza Honshu, Megalopolisul brazilian (peste 40 milioane de locuitori), cel mai dinamic intre marile concentrari urbane ale lumii s.a.

§.3.2 Particularitățile evoluției populației în Republica Moldova

Actualmente, situația demografică în Republica Moldova se caracterizează prin tendințe negative în mișcarea naturală a populației. Procesul depopulării este condiționat atât de scăderea naturală a efectivului populației, cât și de emigrarea ei. În ultimul deceniu, evoluția populației în Republica Moldova se caracterizează prin următoarele particularități:

1. Scăderea lentă a efectivului populației, de la 4361,6 mii persoane în 1990 la 4218 mii persoane în 2003. În total, numărul populației s-a redus cu circa 150 mii persoane sau, în medie, cu 10 mii pe an. Au apărut, evident, diferențieri și pe cele două medii, în mediul urban numărul populației s-a redus în această perioadă de timp cu peste 171 mii persoane, iar în cel rural a crescut cu 23 mii persoane. Concomitent, ponderea populației urbane în totalul populației a scăzut de la 47,4 la sută în 1990, la 45 la sută în 2003 sau cu 2,4 puncte procentuale. Scăderea efectivului populației a fost condiționată de natalitate, mortalitate și emigrație.
2. Scăderea bruscă, fără precedent, a natalității, de la 77,1 mii în 1990 la 36,5 mii de născuți-vii în 2003. Rata natalității s-a redus de la 17,7 la sută până la 10,1 la sută, respectiv, sau cu 7,6 puncte

procentuale. Destul de intens a scăzut natalitatea în perioada 1995-2000, după ce se înregistrează o stabilizare lentă în evoluția acestui fenomen. O dată cu scăderea natalității a crescut ponderea copiilor născuți în familiile incomplete, de la 11 la sută din totalul născuților-vii în 1990, la 23 la sută în 2003. Semnificativ este faptul că cota copiilor născuți în afara căsătoriilor în mediul rural, comparativ cu cel urban, este mai mare și constituia în 2003 - 25 la sută din numărul total al nou-născuților. Reducerea natalității este caracteristică pentru toate grupele de vârstă fertilă. Însă, aceasta se manifestă mai pronunțat la femeile de 20-34 de ani. Trezește îngrijorare tendința continuă de reducere a fertilității feminine în toate grupele de vârstă fertilă. Dacă în 1990 rata fertilității constituia 2,39 copii la o femeie de vârstă fertilă, apoi în 2003 doar 1,4. Astfel, rata fertilității coboară sub limita de schimb a generațiilor (ce constituie 2,1), având ca bază declinul în realizarea funcției reproductive la femei. Diminuarea natalității și fertilității sunt consecință a înrăutățirii situației social-economice a populației. Astfel, Republica Moldova se apropie rapid la indicatorii demografici respectivi de nivelul statelor europene.

3. Creșterea mortalității de la 9,1 la sută, în 1990 la 11,9 la sută în 2003 sau cu circa 15 la sută (indice înregistrat în anii 50 ai secolului al XX-lea), având un maximum în anul 1995 de 12,2 la sută. Mortalitatea generală diferă pe medii, sexe și grupe de vârstă. Rata mortalității în mediul rural întotdeauna a fost mai ridicată decât în cel urban. Ritmurile de creștere a ratei mortalității la orașe sunt mult mai lente decât cele de la sate. De exemplu, în anul 2003 mortalitatea populației rurale a depășit-o pe cea urbană cu 154 la sută. În perioada studiată numărul deceselor s-a mărit atât în rândurile pensionarilor, cât și în cele ale populației apte de muncă. În anul 2003 - 20 la sută din numărul total de decedați (43,1 mii persoane) au murit în vârstă de 40-60 de ani. După sexe, mortalitatea masculină a fost și continuă să fie superioară mortalității feminine cu circa 1 la sută. Analiza evoluției mortalității pe sexe ne arată că în vârstă de pînă la 60 de ani - 36 la sută din numărul total de decese revin pe seama sexului masculin și doar 19,2 la sută pe seama sexului feminin. Alarmant este faptul că peste 25 la sută din numărul total de bărbați decedați sunt cei în vârstă de 40-59 de ani. Creșterea continuă a mortalității se datorează înrăutățirii bunăstării materiale a populației, creșterii morbidității populației, nivelului scăzut al asistenței medicale, stresului psihologic, etc. Creșterea mortalității a condiționat și scăderea speranței de viață la naștere. Conform datelor din 2003, durata medie a vieții populației era de 68 ani, inclusiv la bărbați 64,5 ani, iar la femei - 71,6 ani.

4. Reducerea spectaculoasă a sporului natural, dezorganizarea social-economică în perioada de tranziție, șomajul, nivelul scăzut de viață al populației au contribuit la reducerea rapidă a sporului natural, care a atins valori surprinzătoare pentru Republica Moldova.

5. Scăderea numărului de căsătorii și creșterea numărului de divorțuri. Aceste două fenomene demografice influențează negativ asupra funcției de reproducere a familiei. Cel mai mare număr de divorțuri se înregistrează la bărbații și femeile în vârstă de 25-29 ani, adică divorțurile revin celei mai reproductivă vârstă a ambelor sexe, ceea ce se reflectă extrem de negativ asupra natalității generale a populației.

6. Migrația intensă a populației. O problemă importantă pentru Republica Moldova o constituie migrația ilegală a populației, migrație care nu este controlată nici de sursele de informare statistică de stat, nici de organizațiile neguvernamentale internaționale, dar cu urmări greu de prognozat asupra sănătății și viitorului țării noastre. Conform statisticii oficiale curente, în perioada 1997-2003 numărul de emigranți a oscilat în limitele de 4,7-9,1 mii persoane anual. În realitate, numărul de emigranți este cu mult mai mare. Astfel, conform datelor SIS, în afara țării, ilegal muncesc peste 600 mii de persoane. Peste hotare pleacă, de regulă, cei mai buni muncitori, ingineri, savanți, medici, specialiști de calificare înaltă. Provoacă îngrijorare emigrarea în masă a populației tinere. Astfel, 70 la sută din persoanele care au plecat la muncă peste hotarele republicii sunt în vârstă de 16-29 ani, iar circa 60-70 la sută din ele sunt femei. Majoritatea femeilor sunt de vârstă reproductivă, fapt ce va avea consecințe negative asupra stabilității familiei și reproducerii populației. Ca urmare a migrației, se deformează inevitabil și structura, pe vârste și sexe, a populației, în special, a populației rurale.

Concluzii și Recomandări

În concluzie vom menționa ca demografia are o importanță deosebită în societatea actuală, fiind studiul dinamicii populațiilor umane. Ea cuprinde studiul mărimii, structurii și distribuției populației, precum și modul în care o populație se modifică în timp în urma nașterilor, deceselor, migrației și îmbătrânirii. Analiza demografică se poate referi la societăți întregi sau la grupuri definite după diferite criterii: nivel de educație, naționalitate, religie, etc. Înțelegerea crescândă a acestor interrelații este transpusă treptat în acțiuni, adesea de mare succes. În țările în curs de dezvoltare s-a la recunoașterea faptului că ratele scăzute ale progresului tehnologic, combinate cu rate necontrolate ale creșterii populației produc mari constrângeri economice, sociale și culturale. Ca atare, au fost constientizate necesitatea corelării ratei creșterii populației cu ritmurile dezvoltării economice și cu capacitatea regenerativă a mediului natural. Asemenea evoluții reclamă promovarea unor noi cercetări științifice pentru a identifica noi căi de favorizare a intervențiilor menite să impulsioneze complementaritatea latentă și sinergia dintre populație și dezvoltare.

Din perspectiva țărilor dezvoltate, principală relație dintre populație și dezvoltare este una dintre politicile familiare, configurațiile fertilității populației feminine și angajarea femeii în activitatea economică și socială. La aceasta se adaugă și problematica populației de vârstă a treia și costurile sociale antrenate de acesta, ca și relațiile dintre formele și modalitățile în care se realizează procesele de producție și poluarea mediului înconjurător. Țările din Europa Centrală, de Est și

Sud-Est ca și cele din comunitatea Statelor Independente (fosta URSS) sunt preocupate de interrelatiile dintre declinul general al performanțelor economice, scăderea nivelului de trai al populației, apariția și creșterea șomajului și evoluția negativă a proceselor demografice (fertilitatea, natalitatea, mortalitatea generală și infantilă) și a altor indicatori socio-demografici. În viitor demografia are în față o varietate de întrebări și provocări, printre care:

- Cât de jos vor ajunge mortalitatea și natalitatea și care vor fi consecințele acestui declin?
- Cât de repede va scădea natalitatea în țările dezvoltate și care este rolul guvernelor în acest declin?
- Când se va stabiliza populația Terrei?
- Va putea Pământul să hrănească și să întrețină o populație mult mai numeroasă?
- Care va fi efectul creșterii populației asupra mediului?

Măsurile în contextul schimbărilor demografice viitoare ar trebui să includă încadrarea în muncă a persoanelor în vârstă active, dreptul garantat la tratament pentru sterilitate, facilitări pentru adoptarea copiilor abuzați și sancțiuni împotriva celor care angajează imigranți clandestini. Astfel de întrebări evidențiază atât natura interdisciplinară a demografiei, cât și locul ei central în încercarea oamenilor de a înțelege lumea modernă.

Bibliografie

T.Rotariu « DEMOGRAFIE SI SOCIOLOGIA POPULATIEI » , Polirom ,2003

V.Cicideica « DEMOGRAFIE » , Petroșani 2006

V.Moșneaga, L.Corbu-Drumea « POPULAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL
MIGRAȚIILOR INTERNAȚIONALE » , V.I , Iași 2006

« Fară Tabu » Nr.5(43) , mai 2005

Recensământul populației din 2004

www.statistica.md